

BAŞYAZI

TIPTA NEREDEN NEREYE GELDİĞİMİZ ÜZERİNE

Dr. Berna ARDA

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıbbi Etik - Tıp Tarihi

Hollanda'nın Maastricht kentinde yapılan 14. Dünya Tıp Hukuku Kongresi'nde hasta haklarından genetikteki patent kullanımına, gizlilikten yaşamın başlangıcı ve sonuçlanmasına ilişkin yasal - etik sorunların tartışıldığı oldukça zengin bir konu çeşitliliği vardı. Klonlama - kök hücrelerin tıpta kullanımı ile "tele-tıp" kavramının tartışıldığı oturumlar en ilgi çekici olanlardı. Özellikle Hollanda'nın bir başka kentine canlı bağlantı yapılarak bir "laparoskopik kolesistektomi" ameliyatının izletilmesi, cerraha o sırada katılımcıların da soru yönelmeleri genel olarak en heyecan uyandıran oturum oldu. Elbette, dev salondan yükselen ilk soru, bu kongrede ameliyatının canlı olarak yayınlanmasına hastanın onamının olup olmadığı idi. (Cerrah bir yandan safra yolları çevresinde diseksiyonunu sürdürürken, "elbette, hem de yazılı" dedi; tahmin edeceğimiz gibi) Ama bunun yanısıra tek başına o oturumun, tıbbın nereden nereye geldiğine, hekim kimliklerimizi nasıl "silkelediğine" ve mevzuatın bu devingen yapıyı yakalamak için, en azından zaman kazanmak adına, neler yapmak zorunda kaldığına tanıklık etme fırsatı verdiği inaniyorum. Bu anlamda; 9 Eylül 2001 günü New York'ta düzenlenen ve Strazburg'taki bir hastaya yönelik robotik cerrahi girişimi gerçekten son derece önemli bir ilk olarak akıllarda yer edecektir. Bu, neredeyse tıbbın tarihselliğinde kilometre taşı niteliği taşıyan girişimden iki gün sonra New Yorklu o cerrahın neler hissettiğini kestirmek, neler yaşadığını bilmek olanaksız; ama Kongre'de 11 Eylül

saldırısının genel olarak "sağlık hakkı"na vereceği zararın da tartışıldığı bir başka oturum son derece ilgi çekiciydi. İkiz kulelere yönelik saldırı çok konuşuldu, en az bir o kadar daha konuşulacağı, bilimsel tezlere konu olacağı kesin ama, en fazla zedelediği kavramların başında "haklar" kavramının bulunduğu da bir o kadar kesin görünüyor. Bireysel haklara ve onların yaşama geçirilmesine dair yüzlerce yıllık geleneği olan ülkeler bir tarafa bırakılırsa, bu türden bir köklü deneyimi bulunmayan, daha emekleme aşamasındaki coğrafyalarda, bireysel hakların çok daha fazla zarar göreceğine bir etikçi olarak kesin gözüyle bakıyorum.

Bir zamanlar tıpta yeni kullanılmaya başlanılacak bir alet çok ciddi tartışmalara yol açmıştı. Pek çok gazetenin okurlarına manşetten verdiği haber "Artık hekim-hasta ilişkisi eski sıcaklığını yitiriyor. Hekimin hastasıyla olan iletişimini bu soğuk metal bozacak. Bunu yapmaya kimin hakkı var? " anlamındadır. Üzerinde yoğun tartışmaların yürütüldüğü söz konusu alet sadece ve sadece bir stetoskoptur ve söz konusu yıl da 1800lerin ikinci yarısıdır. Kim bilebilirdi bir süre sonra teknolojinin alabildiğine yoğun bir biçimde tıbbın başlıca belirleyicilerinden birisi olacağını? Hekimin kulağı ile hastanın sırtı arasına son derece basit bir stetoskopun girmesine bile yoğun karşı çıkışları olan toplumlar acaba bir cerrahın kıtalararası mesafeden bir hastanın operasyonunu gerçekleştirmesini nasıl karşıladılar? Ve hele ilk sayıları günlük gazete formatında yayınlanan New England Journal of Medicine gibi bilimsel yayın organlarının, bir gün gelip, sadece ekranlardan okuyucusunun karşısına çıkan, şimdi okumakta olduğunuz gibi, elektronik dergilere dönüşebileceğini hiç akıllarına getirirler miydi? Ne dersiniz?

Saygılarımla...